

BLAŽEK, Ondřej, *Proměny diskurzů českého katolického exilu v Itálii 1962-1969*, Praha 2017, 117 s. bez příloh. Disertační práce.

Ve své disertační práci *Proměny diskurzů českého katolického exilu v Itálii 1962-1969* si Mgr. Ondřej Blažek vytkl nelehký úkol – zmapovat proměny diskurzů českého katolického exilu v Itálii v letech 1962-1969. Jedná se bezpochyby o přínosnou práci, která naplňuje mezeru nejen v rámci zpracování tématu, ale je důležitým příspěvkem k poznání dalších aspektů společenského života našich krajanů v zahraničí.

Předkládaná práce o rozsahu 117 stran textu se skládá z dvanácti kapitol včetně úvodu, závěru a seznamu použitých informačních zdrojů. První čtyři kapitoly představují expoziční část disertační práce a připravují čtenáře na její samotné jádro, 60. léta 20. století. Věnují se metodice práce, jejím cílům a struktuře (I. *Úvod*), českému exilovému nakladatelství Křesťanská akademie a duchovnímu centru s péčí o krajany Cyrilometodějská liga (II. *Založení Cyrilometodějské ligy a Křesťanské akademie*), papežské koleji Nepomucenum, jež představovala seminář pro české bohoslovce v Římě (III. *Nepomucenum*) a proměnám všestranné exilové činnosti v Římě v 50. letech 20. století (IV. *Rozvoj exilové činnosti v Římě*).

Práce vznikla na základě studia všech relevantních českých a římských archivů (Archiv bezpečnostních složek, Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, Národní archiv, Soukromý archiv Centra Velehrad, Soukromý archiv Papežské koleje Nepomucenum atd.) a dobových periodik (Bulletin Křesťanské akademie, Nový život, Rozmluvy, Studie a Věstník Cyrilometodějské ligy akademické), vatikánské archivy jsou dosud přístupné pouze do února 1939. Cenná písemná svědectví archivů doplnil autor zajímavými rozhovory s pamětníky popisovaných událostí, zejména s českými církevními představiteli, kteří sledovanou dobu v Římě prožili. V literatuře, jež je nestandardně rozdělena na monografie, sborníky a studie, postrádám recentní Petráčkovu monografii *Církev, tradice, reforma. Odkaz druhého vatikánského koncilu* i kolektivní monografii S. Balíka a J. Hanuše *Primasové katolické církve. Země střední Evropy v čase komunismu*. Třebaže Šebkovu relevantní knihu *Papežové moderního věku* uvádí autor v seznamu literatury, v disertační práci s ní dále nepracuje. Jako pramen mohl být rovněž výtěžek archiv vysílání české redakce Rádia Vatikán (1950-1992), který byl díky rozsáhlé digitalizaci Ústavu pro studium totalitních režimů zpřístupněn veřejnosti na webových stránkách ústavu, či články oficiálního vatikánského listu *L'Osservatore Romano*, dnes rovněž dostupné v digitalizované podobě.

Pomyslné jádro práce představují kapitoly 5-8 (V. *Proměny katolických diskurzů v 60. letech*, VI. *Exil a koncilová delegace*, VII. *Beranův příjezd do exilu* a VIII. *Reorganizace exilu za Berana*). Složitost tohoto problému spočívá v dosud neuspořádaném a mnohdy neprobádaném spektru dobových pramenů a souvislostí – a to knižní, časopisecké i korespondenční povahy –, jednak v neustále přetrvávajícím dědictví účelového a jednostranného výkladu postupu, který upřednostňoval pouze materiály domácí české, resp. československé provenience. Autor proto sleduje zasedání Druhého vatikánského koncilu, jeho nové pojetí církve, vztahu k současnému světu, proměnám liturgie atd., které zasazuje do kontextu kněžského exilu v Itálii, který konfrontuje s československou delegací účastníci se zmiňovaného koncilu. K zasedání koncilu nakonec dorazilo z Československa do Věčného města dvanáct církevních představitelů včetně několika biskupů (Josef Beran, Róbert Pobožný, Eduard Nécsey, Ambróz Lazík, František Tomášek), většina z nich se však

účastnila pouze některých zasedacích období. Autor analyzuje jeho vliv na exilové kněze, přičemž sleduje jisté pnutí mezi exulanty, které na jedné straně reprezentuje fundamentální teolog Lateránské univerzity Vladimír Boublík a na druhé vicerektor Papežské koleje sv. Jana Nepomuckého v Římě Josef Bezdíček. Nepřehlédnutelným úspěchem římských kněžských snah v čele s aktivitami kardinála J. Berana je potom založení Českého náboženského střediska Velehrad (1968), nedaleko svatopetrského náměstí, které dodnes slouží poutníkům z České republiky. Značnou pozornost věnuje autor rovněž – zcela oprávněně – osobnosti J. Berana v Římě. Zmíněné pasáže podtrhují nosný a kultivovaný vklad Mgr. Ondřeje Blažka k tématu českého kněžského exilu v Itálii v poválečném období i novátorský příspěvek k dosud opomíjenému aspektu moderních českých dějin. Jistý dovětek vyprávěného „příběhu“ představují kapitoly 9-10 (IX. *Upevňování organizační* a X. *Upevňování ideové*).

Určité výhrady bych však vznesl k metodologii zpracování. Autor totiž mohl možná ve větší míře reflektovat proměny vztahu Svatého stolce k Československu, jenž představoval významnou kapitolu v tzv. vatikánské východní politice, s důrazem na české země od zahájení Druhého vatikánského koncilu v roce 1962. Podmínky pro jednání Vatikánu se zeměmi východního bloku dozrály totiž na počátku 60. let 20. století, kdy pod vlivem událostí na Kubě došlo ke zhoršení diplomatických styků mezi Východem a Západem. Oteplení poměrů po otevření Druhého vatikánského koncilu, spojené jak s nástupem papeže Pavla VI. v červnu 1963, tak se snahou Svatého stolce angažovat se ve prospěch míru a zemí Třetího světa, souzněly s ambicemi Sovětského svazu posilnit svoji zahraničně-politickou linii v období studené války. Když Praha nakonec s otevřením jednání souhlasila, dělo se to spíše s ohledem na zlepšení mezinárodní prestiže Československa, než pro skutečný zájem komunistického režimu na obnovení narušených diplomatických styků.

Na okraj bych chtěl zmínit jen několik dílčích připomínek, jejichž eliminace by práci rozhodně prospěla (s. 13 – správně Velká Británie a Nizozemí, nikoliv Anglie a Holandsko; s. 22 – správně druhá světová válka, nikoliv Druhá světová válka; s. 26 – jaké národnosti v ČSR má autor na mysli?; s. 39 – mezi zmiňovanými papeži let 1948-1989 chybí krátký pontifikát Jana Pavla I.; s. 40 – Gennaro Verolino nebyl apoštolský nuncius v Praze, ale pouze sekretář apoštolské internunciatury v Praze; s. 66 – kardinál J. Beran české a slovenské krajany v USA více rozdělával, než sjednocoval, jak o tom svědčí dobová periodika, zejména krajanská; s. 88 – Věčné město, nikoliv věčné město atd.). Práci by rovněž prospěla eliminace novinářských obrátů, které její kvalitu zbytečně snižují (s. 20 – začal vycházet v několika řečech, s. 21 – Pokud by Katolická akce byla řekou..., s. 52 – padli si do noty, s. 69 – rozpory mezi Čechy a Moraváky, s. 97 – Kdyby se dějiny mohly opakovat...).

Předkládaná disertační práce Mgr. Ondřeje Blažka *Proměny diskurzů českého katolického exilu v Itálii 1962-1969* svým zpracováním i obsahem splňuje požadovaná odborná kritéria kladená na disertační práci a doporučuji ji k obhajobě.

České Budějovice, 6. července 2017

doc. PhDr. Marek Šmíd, Ph.D.
Historický ústav
Filozofická fakulta Jihočeské
univerzity v Českých Budějovicích
Branišovská 31a
370 05 České Budějovice